

The exhibitions and program of events dedicated to the heritage of manor culture that were implemented in 2020 at the Vilnius Picture Gallery brought together the efforts of the most important museums in Lithuania, serving as testimony of their meaningful cooperation. The public could see the M. K. Čiurlionis National Museum of Art exhibition, The Oginski Princes – Cultural Patrons, adapted to the spaces available at the Vilnius Picture Gallery. It featured over 100 works of art by West European masters,

including paintings, sculptures, graphic art and applied art works. Another attempt at opening the door to the history of manor culture was the exhibition assembled from the art collection of the Tyzenhauz-Przedziecki family, Inspired by Montmartre. The Rokiškis Manor Art Collection, which was transferred to the capital city and shown at the Vilnius Picture Gallery. These exhibitions dedicated to popularising manor culture and the accompanying educational events attracted great interest from the public.

Dvarų kultūros atgarsiai muziejinėse erdvėse

Regina Urbonienė

Paroda „Kunigaikščiai Oginskiai – kultūros mecenatai“, Vilniaus paveikslų galerija, 2020 m. sausio 30–birželio 28 d.

Kuratoriai:
Osvaldas Daugelis, Aušra Vasiliauskienė

Paroda „Uždegta Monmartro ugnies. Rokiškio dvaro meno kolekcija“, Vilniaus paveikslų galerija, 2020 m. liepos 9–rugsėjo 13 d.

Kuratorė
Aušra Vasiliauskienė

Lietuvos nacionalinį dailės muziejų su daugeliu Lietuvos muziejų, ypač Nacionaliniu M. K. Čiurlionio dailės, sieja ilgalaikiai glaudžios partnerystės ryšiai. Muziejų vadovai, rinkinių saugotojai, muziejininkystės specialistai nuolat

konsultuojasi rinkinių mokslinių tyrimų, eksponatų atributavimo, restauravimo ar skolinimosi klausimais. Abiejų muziejų dailėtyrininkus vienija domėjimasis savo krašto kultūros paveldu, muziejų kolekcijų tyrimai ir jų atodangos.

2015-ieji buvo paskelbti valstybės veikėjo, diplomato, kompozitoriaus ir rašytojo Mykolo Kleopo Oginskio (1765–1833) metais. UNESCO generalinės konferencijos nutarimu, M. K. Oginskio 250-ųjų gimimo metinių jubiliejus įtrauktas į pasaulio kultūrai, švietimui, mokslui, istorinei atminčiai svarbių datų sąrašą. Šia proga Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus parengė įspūdingą parodą „Veidai iš būtojo laiko“, kurioje pirmą kartą visuomenei pristatyta muziejuje išsaugota kunigaikščių Oginskių giminės kaupta meno kolekcija. Didelė jos dalis buvo prarasta per Pirmąjį pasaulinį karą, tačiau nemažai išlikusių vertybių 1925 m. iš Plungės dvaro atvežta į tuometinį Valstybės muziejų Kaune. Ne visi kūriniai

buvo atributuoti, o portretuojamieji – identifi-kuoti. Kolekcijos tyrimai, anot buvusio ilgamečio muziejaus vadovo Osvaldo Daugelio, truko ne vieną dešimtmetį, kol jų rezultatai ir naujos atribucijos buvo paskelbtos išsamiam muziejaus kolektyvo parengtame kataloge. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus kolekcijoje yra per 300 tapybos, skulptūros, grafikos ir taikomosios dailės kūrinių, siejamų su Oginskių giminės kolekcija.

2020 m., tęsdamas dvarų kultūros paveldui dedikuotų parodų ciklą¹, Lietuvos nacionalinis dailės muziejus pasiūlė Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui tapti partneriu atnaujinant įspūdingu meno reiškiniu–publikacija tapusią parodą ir pristatant ją sostinės auditorijai. Parodos kuratoriai Osvaldas Daugelis ir dr. Aušra Vasiliauskienė² permąstė prieš penkerius metus rengtos parodos koncepciją ir ją pritaikė mažesnės Vilniaus paveikslų galerijos ekspozicinėms erdvėms, akcentuodami Oginskių giminės, nuo seno garsėjusios kultūros ir meno puoselėjimu, kolekcionavimo ir mecenatystės aspektą. 2020 m. sausio 25 d. atidarytoje parodoje „Kunigaikščiai Oginskiai – kultūros mecenatai“ eksponuota per 100 Lietuvos ir Vakarų Europos meistrų tapybos, skulptūros, grafikos ir taikomosios dailės kūrinių, pristatančių ryškiausias giminės personalijas ir asmenybes iš jų artimos aplinkos (bičiulius, mecenatiškos veiklos bendražygius, globotinius) bei tuometinės kunigaikščių gyvenamosios aplinkos atributus. Įvadinėse salėse dėmesys buvo sutelktas į vieno garsiausių Oginskių giminės atstovų – Mykolo Kleopo³ – ir Florencijoje įamžintų jo vaikų – Amelijos Oginskytės ir Irenėjaus Kleopo Oginskio – portretus. Visi jie priklauso garsaus Italijoje kūręsio prancūzų menininko François Xaviero Fabre'o (1766–1837) teptukui ir yra vieni iš vertingiausių kolekcijos objektų. Menine verte jiems nedaug nusileidžia subtilūs italų kilmės vokiečių miniatiūros meistro Alessandro Molinari'io (1772–1831) mišria akvarelės, anglies ir pastelės technika sukurti M. K. Oginskio ir jo žmonos Marijos de Neri-Oginskienės portretai. Tarp ypač meistriškų ir vertingų tapybos kūrinių minėtina italų meistro Marcello Bacciarelli'io (1731–1818) istorinė drobė „Karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio mirtis“ (1798). Ikonografiniu požiūriu įdomus Vilniaus universiteto auklėtinio, istorinės tapybos bei portreto

srityse pripažinimo ir šlovės Sankt Peterburge sulaukusio Juozapo Oleškevičiaus (1777–1830) nutapytas reprezentacinis M. K. Oginskio portretas (apie 1810–1822), sukurtas greičiausiai portretuojamajam lankantis šiame mieste. Laikmečio dvasią įtikinamai atkūrė vertingi XVIII a. dirbusio anglų akvarelės meistro Josepho Hearno tapyti Sankt Peterburgo ir Kijevo vaizdai. Didelio lankytojų susidomėjimo sulaukė du įspūdingo formato Oginskių giminės moterų portretai. Tai XIX a. viduryje prancūzų dailininko Jozefo-Désiré Courto (1797–1865) meistriškai nutapytas gražuolės Olgos Kalinovskos-Oginskienės, kurios vardas minimas įvairių carinės Rusijos imperatoriškojo dvaro istorijų kontekste, portretas bei Kazimiero Mordasievičiaus (1859–1923) tapytas paskutinės Plungės dvaro valdytojos Marijos Teresės Kasparos Skuževskytės-Oginskienės, ypač garsėjusios pamaldumu, našlaičių globa bei kita labdaringa veikla, portretas. Gausiausia ir labai vertinga išlikusios Oginskių kolekcijos dalis – grafikos kūriniai. Tarp jų minėtinos įspūdingos istorinės tematikos XVII a. prancūzų meistrų vario graviūros – jos didelio formato, puikiai išlikusios. Tai Gérardo Audrano (1640–1703) „Pergalingas Aleksandro Makedoniečio įžengimas į Babiloną“ (1675) ir Gérardo Edelinco (1640–1707) „Darijaus palapinė“ (XVII a. II p.), meistriškai išraižytos pagal Charleso Le Bruno (1619–1690) paveikslus, įvairių XVIII a. raižytojų ofortai pagal Gaspardo Dugheto (Poussino, 1615–1675) tapytus kūrinius. Tarp XIX a. grafikos pavyzdžių gausu LDK ir Lenkijos valdovų, daugelio Oginskių giminės atstovų, jų bičiulių didikų, mokslo ir kultūros veikėjų (VU profesorių Jono ir Andriaus Snia-deckų, dailininko Adomo Šemešio) portretų, Italijos, Rusijos, Lenkijos peizažų, primenančių giminės atstovų keliones ar žyminčių jų amžinojo poilsio vietas (Florencijos Šv. Kryžiaus bažnyčios koplyčios interjeras). Ekspoziciją papildė ypač įdomus ir retas XIX a. grafikos eksponatas, sukurtas kunigaikščio Irenėjaus Kleopo Oginskio užsakymu. Tai „Vilniaus albumo“ leidėjo Jono Kazimiero Vilčinskio ir Jono Vincento Puzino 1861 m. parengtas vitražo projektas Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios Dievo Kūno (Oginskių) koplyčiai su minėto fundatoriaus ir jo žmonos (O. Kalinovskos-Oginskienės) herbais. Tarp kitų retų eksponatų – švedų architekto Karlo Eduardo Strandmanno (1867–1946) pasirašytas, apie 1899 m. sukurtas Plungės bažnyčios projekto

1
2016 m. LNDM įsijungė į Lietuvos muziejų kelio programą „Dvarų kultūros atspindžiai“ ir liepos mėnesį Vilniaus paveikslų galerijoje surengė pirmą platesnį Lietuvos dvaruose buvusių giminių portretų pristatymą–parodą „Portretai dvarų kolekcijose“. Eksponuota per 150 Lietuvos dvaruose saugotų Tiškevičių, Pliaterių, Oginskių, Karpių, Zubovų, Riomerių, Burbų, Skirmantų, Šemetų, Jelenskių, Šiukštų ir kitų garsių giminių atstovų portretų. Parodos kuratorė ir leidinio sudarytoja – Dalia Tarandaitė.

2
Taikomosios dailės konsultantėmis buvo pakviestos NČDM taikomosios dailės rinkinių saugotojos Rita Kišonienė ir Reda Stuinienė.

3
Minimas portretas – iš LNDM rinkinių.

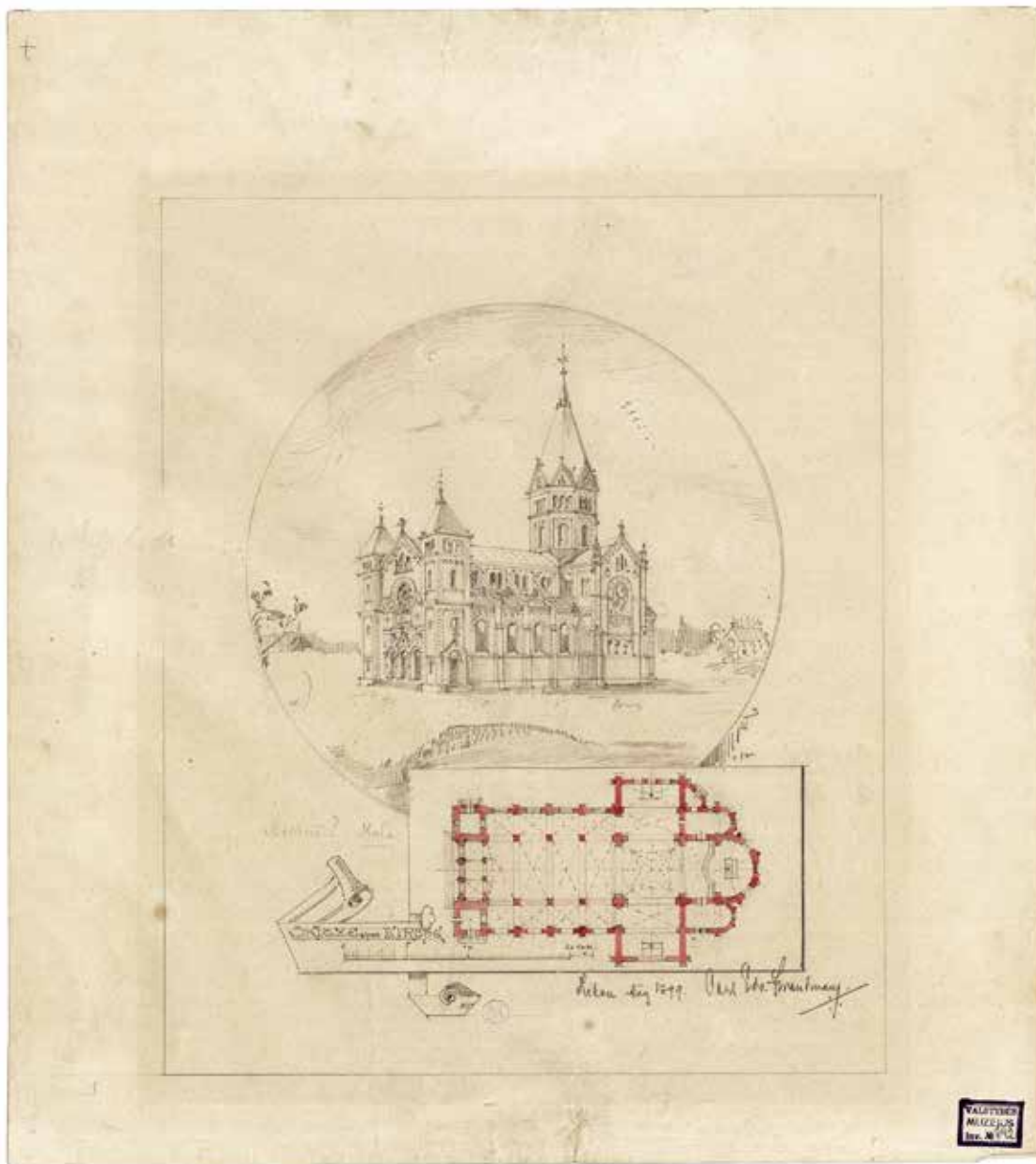

eskizas, padėjęs nustatyti Mykolo Mikalojaus Oginskio funduoto sakralinio pastato autorių.

Ekspoziciją papildė įdomūs portretinės ir dekoratyvinės skulptūros pavyzdžiai. Neoklasicistinės stiliškos Tommaso Cardelli'io (1807/1808–1893) iš baltojo marmuro sukurtas O. Kalinovskos-Oginskienės biustas išryškino tobulą portretuojamosios grožį. Laikmečio grožio sampratą atspindėjo ir skulptūrinės kompozicijos bei dekoratyvinės XIX a. italų meistrų statulėlės, puošusios Oginskių dvaro rūmus. Vertingi taikomosios dailės pavyzdžiai (balnai,

kandeliabrai, kiniškos vazos) ne tik iliustravo išlavintą giminės kolekcijos rinkėjų skonį, bet ir padėjo parodos kuratoriams sukurti autentiškos dvaro aplinkos iliuziją.

Vilniaus paveikslų galerijoje pristatyta Oginskių giminės kolekcija nuosekliai, beveik chronologiškai atspindėjo giminės atstovų veiklą, mecenatystę ir taip, anot O. Daugelio, nutiesė savotišką tiltą, jungiantį dvi epochas. Jis driekėsi nuo XIX a. mecenatystės tradiciją puoselėjusio garsiojo kompozitoriaus M. K. Oginskio iki XX a. gyvenusio jo anūko Mykolo Mikalojaus, taip pat

<
 Karlas Eduardas
 Strandmannas (1867–1946).
 Plungės bažnyčios projekto
 eskizas. Apie 1899
 Popierius, pieštukas,
 akvarelė; 31,8 × 26 cm
 Nacionalinis M. K. Čiurlionio
 dailės muziejus

>
 Konstantinas
 Tyzenhauzas (1786–1853).
 Kolibriai. XIX a. I p.
 Popierius, pieštukas,
 akvarelė; 33 × 27 cm
 Rokiškio krašto muziejus

didelio tėvynės patrioto, ypač svarbaus Lietuvos kultūrai mecenato, globojusio talentingąjį dailininką ir muziką Mikalojų Konstantiną Čiurlionį⁴.

Parodą lydėjo edukacinės programos „Kunigaikščių giminės pėdsakais“ ir „Kaip iš pasakos...“, skirtos vaikams ir jaunimui, pritaikytos neįgaliesiems ir specialiųjų poreikių turintiems dalyviams. Jos supažindino su iškilios giminės istorija, žymiausiais jos atstovais, jų dvarininkiško gyvenimo epizodais ir aplinka, skatino kurti portretus, koliažus, atkurti rūmų gyvenimo epizodus.

Pirmųjų parodų, skirtų dvarų kultūros pristatymui, sėkmė ir visuomenės susidomėjimas įkvėpė muziejininkus imtis tolesnių tyrimų, atverti naujus Lietuvos dvarų istorijos, susijusios su kolekcionavimu, puslapius. Dr. A. Vasiliauskienė,

paskatinta tuomečio Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus direktoriaus O. Daugelio, kelerius metus paskyrė grafų Pšezdzeckių giminės ir jų valdomame Pastovių dvare (dab. Baltarusijos teritorija) buvusios meno kolekcijos analizei. Didelis ir vertingas grafų Tyzenhauzų–Pšezdzeckių giminės meno kūrinių rinkinys XX a. istorinių įvykių sukūryje buvo išblaškytas – daugelis kūrinių dingo, perėjo į įvairių savininkų rankas. Dalis kolekcijos pateko į Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Vaizduojamosios dailės skyrių. Dr. A. Vasiliauskienė ypač sudomino grafikos rinkiniuose saugomi reti Simono Čechavičiaus (1689–1775) piešiniai, gausi Aleksandro Orlovskio (1777–1832) litografijų kolekcija, subtilios grafų Tyzenhauzų ir jų giminės

⁴
 Parodoje eksponuotos
 M. K. Čiurlionio laiškų
 faksimilės – padėkos
 M. M. Oginskiui už finansinę
 paramą ir galimybę
 studijuoti Varšuvos muzikos
 institute (vėliau ir Leipcigo
 konservatorijoje).

5
Dėl Lietuvoje prasidėjusios COVID-19 viruso pandemijos pasikeitė numatytas parodos eksponavimo laikas Rokiškio krašto muziejuje, sutriko parodinių renginių grafikas.

6
K. Tyzenhauzas dalyvavo 1812 m. kare, kovėsi Napoleono armijos gretose. Baigęs tarnybą, 1814 m. apsistojo Klermonte, dažnai vykdavo į Paryžių, domėjosi ornitologijos mokslo naujovėmis, ten įsigydavo ir meno kūrinių.

moterų lietos akvarelės. Neabejotina šių ir kitų kūrinių meninė vertė paskatino likusios išblaškytos kolekcijos dalies paieškas. Glaudžiai bendradarbiaudama su Rokiškio krašto muziejumi, 2020 m. vasario mėnesį Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje (Mykolo Žilinsko dailės galerijoje) dr. A. Vasiliauskienė pristatė savo ir kolegų ilgamečių tyrimų rezultatus. Rokiškio dvaro vertybės, surinktos iš Rokiškio, Kauno, Anykščių ir Vilniaus muziejų, pirmąsyk po ilgos pertraukos pristatytos kaip vientisa kolekcija ir eksponuotos didelės apimties parodoje, atkūrusioje didingą buvusių meno turtų vaizdinį. Šios vertybės bus paviešintos ir rengiamame Rokiškio dvaro kolekcijos kataloge.

Įspūdingas jungtinis muziejų rinkinių pristatymas gana plačiai nusidriekė per Lietuvą⁵. 2020 m. liepą paroda „Uždegtas Monmartro

ugnies. Rokiškio dvaro meno kolekcija“ buvo perkelta į sostinę ir eksponuojama Vilniaus paveikslų galerijoje. Į parodos atidarymą susirinko visų publikacijoje minėtų muziejų vadovai bei didelė rinkinių tyrinėtojų grupė. Pristatydama parodą kuratorė dr. A. Vasiliauskienė pasakojo, jog eksponuojamos kolekcijos pagrindą suformavo grafas Konstantinas Tyzenhauzas (1786–1853), Pastovyse (dab. Baltarusijos teritorija) įkūręs paveikslų galeriją ir ornitologijos kabinetą. Jo kolekcija kaupta pamažu, grafiui lankantis ir gyvenant užsienyje⁶. Dailės istorikai pavyko aptikti grafo žento Aleksandro Pšezdzecko (1814–1871) rašytas eilutes, kad K. Tyzenhauzas kūrinius rinkęs „net degant pabūklų ugniai Monmartre, Paryžiuje“, o jo sukaupta kolekcija buvo ypač vertinama amžininkų. Apie ją rašęs istorikas A. Pšezdzeckis minėjo kolekcijai priklausiusias

Leonardui da Vinčui, Rubensui, Breigeliui, Koredžiui, Tjepolui priskiriamas drobes. Deja, ne visi sąrašė minimi kūriniai pasiekė mūsų laikus, todėl parodos kuratorei šių vertybių įvardijimas kelia abejonių. Žinomi faktai, jog XIX a. klestėjo kūrinių padirbinėjimas, autorystė ir atribucijos, siekiant pelno, dažnai būdavo netikslios, „pagražintos“, o pirkėjai jomis lengvai įtikėdavo, norėdami praturtinti savo rinkinius išskirtinėmis vertybėmis. Vėlesni Tyzenhauzo kolekcijos kūrinių atribucijos pakeitimai patvirtino tokių aplinkybių galimybę: dalies A. Pšezdzeckio sąrašė minėtų išlikusių kūrinių autorystė buvo patikslinta ir pakeista. Vienas tokių pavyzdžių – įspūdinga flamandų mokyklos meistro Abrahamo van Diepenbeecko (1596–1675) drobė „Nuėmimas nuo kryžiaus“, kurios autorystė anksčiau buvo priskiriama jo mokytojui Piteriui Pauliui Rubensui, o vėliau išsiaiškinta, jog kūrinys nutapytas pagal Lilio katedroje buvusį Rubenso paveikslą, dabar saugomą Lilio miesto muziejuje. Be anksčiau minėtos kompozicijos, tikromis vertingos kolekcijos puošmenomis galima laikyti ir flamandų meistro, Europos peizažo pradininku laikomo Lucaso van Valckenborcho (1535–1597), Venecijos mokyklos atstovo Jacopo Palmos il Vecchio (apie 1480–1528), iš Antverpeno kilusio, bet Italijoje kūręsio Ludovico Pozzoserrato (1540/1550–1603/1605) ir kitų garsių Vakarų Europos tapybos meistrų kūrinius. Išskirtiniais pavyzdžiais atskleidama kolekcijos pradininko grafo K. Tyzenhauzo meninį skonį, kuratorė išryškino ir su Lietuva siejamus jo interesus. Parodoje eksponuotos jo kurtos paukščių vaizduojančios akvarelės – tai ornitologinių grafo interesų atspindys, patvirtinantis jo paties meninius gabumus. Žinoma, jog dailės pradmenų K. Tyzenhauzas mokėsi iš lenkų kilmės tapytojo ir grafiko A. Orlovskio, kurio kūryba nuoširdžiai žavėjosi (apie tai liudija sukauptas nemažas pastarojo litografijų rinkinys). Parodoje pristatyta ir gausi vieno reikšmingiausių XIX a. lituanistinės tematikos grafikos paminklų – Jono Kazimiero Vilčinskio leisto „Vilniaus albumo“ – litografijų kolekcija bei Lietuvos publikai mažiau žinomos Lietuvos ir Lenkijos valdovų antkapinių paminklų Krokuvoje vaizdų rinkinio „Monumenta Regnum Poloniae Cracoviensia“ (1851) litografijos.

Rengdama meno kolekcijos parodą, dr. A. Vasiliauskienė akcentavo ir grafų giminės istoriją, išskirdama svarbiausias jos asmenybes,

išryškindama ir talentingas, neeilinių gabumų giminės moteris. Viena jų – grafo K. Tyzenhauzo sesuo Sofija Tyzenhauzaitė-Šuazel-Gufjė (1790–1878), žinoma kaip pirmoji moteris rašytoja istorinėje Lietuvoje, rašiusi prancūzų kalba, garsėjusi grožiu ir ryšiais su to meto imperatoriais Aleksandru I ir Napoleonu. Jos sukurtos istorinės tematikos knygos XIX a. buvo labai populiaros, verčiamos į lenkų, vokiečių, rusų, anglų kalbas. Parodoje eksponuoti trys Sofijos romanai: „Vladislovas Jogaila ir Jadvyga“ (1824), „Reminiscencijos“ (1829), „Halina Oginskaitė, arba Švedai Lietuvoje“ (1837). Kita grafo Konstantino sesuo – Aleksandra Tyzenhauzaitė-Giunterienė – dailės gabumus lavino pas garsius savo laikmečio kūrėjus: Jeaną Pierre'ą Norbliną (1745–1830), A. Orlovskį, Joną Rustemą (1762–1835) ir kt., turėjo tapybos studiją Dabraulėnų dvare, piešė dvaro vaizdus, apylinkių peizažus, naturmortus. Pagal jos ir dukterų piešinius sukurtas garsus Kazimiero Bachmatavičiaus (1803/1806–1837) litografijų ciklas „Dabraulėnų prisiminimai“ („Souvenir de Dobrowlany“, 1835), kuris buvo eksponuojamas grafų kolekciją pristatančioje parodoje. Meno mecenavimu, piešėjos talentu ir labdaringais darbais garsėjo ir grafo K. Tyzenhauzo duktė Marija Tyzenhauzaitė-Pšezdzeckienė, paveldėjusi Rokiškio dvarą po brolio Reinoldo mirties. Jos rūpesčiu baigta statyti ir įrengta Rokiškio bažnyčia, Vilniuje pastatyta ir išlaikyta akių ligų klinika, Rokiškyje – vaistinė ir vargšų prieglauda, daug aukota Varšuvos bažnyčių statybai, 1883–1885 m. įrengti vitražai Rygos liuteronų katedros Tyzenhauzų koplyčioje (parodoje pristatyti jų eskizai). Lankytojų dėmesį ypač traukė įspūdingas didelio formato iš 70 pergamentų sudarytas albumas „Terra Mariana 1186–1888“, pasakojantis apie krikščionybės plitimą Latvijoje ir Estijoje. Tai grafienės Marijos dovana popiežiui Leonui XIII. Tiesa, parodoje eksponuotas faksimilinis leidinys, originalas saugomas Vatikane. Marijos anūkas Jonas Pšezdzeckis buvo paskutinis Rokiškio grafas, saugojęs protėvių sukauptą meno kolekciją, ją pildęs, rūpinęsis Rokiškio dvaro rūmų perstatymu, kol 1940 m. dėl susiklosčiusių nepalankių istorinių aplinkybių buvo priverstas pasitraukti į Lenkiją. Per kuratorės dr. A. Vasiliauskienės ir jai talkinusios Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus taikomosios dailės rinkinių saugotojos Ritos Kišonienės tinkamai parinktus parodos akcentus

(dekoratyvines skulptūras, taikomosios dailės dirbinius, nedidelės tekstilės dirbinių ekspozicijas) parodos lankytojai galėjo bent iš dalies pajusti grafų kasdienybės dvelksmą. Labiausiai jis atsiskleidė fotografijose, iš pažiūros gana paprastose, pavyzdžiui, buitiškose arbatos gėrimo, jodinėjimo ar pasivaikščiojimų scenose – jautriose gyvenimo akimirkose, užfiksuotose patyrusios fotografijos meistro akies.

Parodą „Uždegta Monmartro ugnies: Rokiškio dvaro meno kolekcija“ lydėjo ir naujais aspektais praturtino Vilniaus paveikslų galerijos edukatorės, dailininkės ir rašytojos Jolantos Serekaitės parengti užsiėmimai vaikams ir jaunimui: „Grafas ir paukščiai“ bei „Paveikslų siužetų pėdsakai“. Parodos kontekstą dar labiau praplėtė ją lydinčių renginių ciklas, kurį 2020 m. liepos 21 d. Vilniaus paveikslų galerijoje pradėjo dr. Aistės Bimbirytės-Mackevičienės paskaita „Vakarų Europos dailės keliai į Lietuvą XIX amžiuje“. Humanitarinių mokslų daktarė ne vienerius metus tyrinėja Lietuvos dvarų kultūrą ir jos sąsajas su Vakarų Europos tradicijomis. Paskaita, skirta dailės kolekcionavimo istorijai Lietuvoje, supažindino su XIX a. Europą apėmusiu kolekcionavimo vėjumi, į kurį įsitraukė ir tuometė Lietuvos bajorija. Tyrėja aiškino Lietuvos muziejuose sukauptų Vakarų Europos dailės pavyzdžių – buvusių dvarų turtų – kilmę, jų patekimo į kolekcijas kelius, analizavo, kokios šalys tapo pagrindinėmis meno rinkos tiekėjomis, kokiais būdais itališkos, prancūziškos, olandiškos drobės ar skulptūros pasiekdavo anuometinius kolekcininkus. Gausiai susirinkusių klausytojų susidomėjimo sulaukė pranešėjos pateikti meno kūrinių rinkos kainų pokyčiai ir realios Lietuvos didikų pirkimo galimybės. Vakarų Europos dailės kolekcionavimo užmoju išsiskyrė grafų Tiškevičių giminė bei nedaug jai nusileidę Rokiškio didikai Tyzenhauzai su įspūdingais jų sukauptais meno lobiais.

2020 m. rugsėjo 13 d. Vilniaus paveikslų galerija lankytojus pakvietė į dar vieną renginį. Grafų Tyzenhauzų gyvenamąją aplinką ir XIX a. dominavusias interjerų apipavidalinimo madas susirinkusiai auditorijai vaizdžiai ir nuotaikingai pristatė architektūros istorikas Marius Daraškevičius, skaitęs paskaitą „Rokiškio dvaro valgomasis: nuo Egipto iki Zakopanės“. Anot pranešėjo, dvaro valgomasis – viena iš didžiausių ir

svarbiausių patalpų rūmuose, tad natūralu, kad reprezentacinę funkciją turinčiai patalpai buvo skiriamas didelis dėmesys ir tokia interjere galima rasti laikmečio aktualijų atspindžių. XVIII a. pab.–XX a. pr. Lietuvos dvarų architektūros ir interjero žinovas išsamiai pristatė Rokiškio dvaro valgomąjį pokyčius XIX amžiuje. Anot pranešėjo, šiuolaikinės egiptologijos pradžia siejama su Napoleono žygiais į Egiptą ir hieroglifų rašto iššifravimu. Nauji atradimai, laikmečio sensacijos neabejotinai buvo aptariamose ir XIX a. Lietuvos aukštuomenės susibūrimuose, galėjusiuose lemti mados pokyčius. Egiptietiško stiliaus valgomąjį interjerą galėjo atsirasti ne tik svarbiausių miestų rūmuose (tokiuose kaip Puslovskių rūmų Vilniuje valgomąjį salė – dab. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus patalpos), bet ir provincijos dvarų sodybose. Ir 1801 m. Ignoto Tyzenhauzo (1760–1822) statytą klasicistinių Rokiškio dvaro rūmų valgomąjį salės sienas puošė egiptietiško stiliaus *trompe l'oeil* freskos. Komentarai apie sienų tapybos siužetą pranešėjas pagrindė argumentais: išlikusia XX a. pr. fotografija bei įrašais 1825 m. dvaro inventoriuje. Egiptietiško stiliaus sienų tapyba Rokiškio valgomajame išliko iki pat XX a. pradžios, tačiau po šimtmečio savininkams ji nebeatrodė patraukli. 1905 m. Jonas Pšezdzeckis ėmėsi rūmų rekonstrukcijos, o įkvėpimo ieškojo buvusios jogailaitiškos valstybės paveldo lobyne. Jį sužavėjo XIX a. pab.–XX a. pr. Podhalės kalniečių, Zakopanės regione išpopuliarėjęs savitas nacionalinis architektūros ir taikomosios dailės stilius. Pagal jį dekoruotas Rokiškio dvaro valgomasis (iki mūsų dienų išlikęs su nedideliais pakeitimais), anot M. Daraškevičiaus, buvo vienas puikiausių Zakopanės stiliaus interjerų visoje Rytų Europoje, o savininkų orientavimasis į tautinio stiliaus dekorą galėjo liudyti jų drąsą ir patriotines nuotaikas carinės Rusijos aneksuotame krašte. Didelio lankytojų susidomėjimo sulaukusios dvarų kultūros paveldui skirtos parodos ir renginių programa, 2020 m. vykdyta Vilniaus paveikslų galerijoje, suvienijo svarbiausių Lietuvos muziejų pajėgas, paliudijo prasmingą jų bendradarbiavimą, suteikęs galimybę susipažinti su kolegų darbais, paviešinti naujausius muziejų kolekcijų tyrimus, supažindinti visuomenę su mažiau žinomais Lietuvos dailės istorijos momentais ir jų interpretacijomis.